

SFPRA
Slovak Foreign Policy Association

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

ТРАВЕНЬ 2017

Глобальна стратегія ЄС: Місце, роль і внесок України

Спровокована агресією Росії зміна геополітичної і безпекової ситуації в Європі спонукала ЄС до вироблення нового комплексного бачення своєї зовнішньої політики і політики безпеки у схваленій у червні 2016 року Глобальній стратегії ЄС «Спільне бачення, Спільна дія: Сильніша Європа». Щорічні оцінки результатів її реалізації та подальші вироблення пропозицій мають здійснюватися за активної участі країн-партнерів, зокрема України, що наповнить її новим практичним змістом. Подальша ж співпраця України з ЄС у цьому контексті має бути спрямована на посилення українського сектору безпеки і перетворенні України на фаворита Східного партнерства та успішного прикладу для країн регіону.¹

Відносини Європейського Союзу з країнами з найближчого оточення, включаючи Україну, на протязі свого розвитку визначалися різними форматами, окресленими політиками і стратегіями ЄС. Запущена у 2004 році Європейська Політика Сусідства (ЄПС) базувалась на Комунікації Єврокомісії «Ширша Європа – Сусідство» від 2003 року². Політика визначила рамки формування відносин ЄС із 16-ма країнами на Схід і Південь від кордонів Євросоюзу і була націлена на розвиток спільних інтересів і співпраці у пріоритетних сферах, як демократизація, верховенство права, захист прав людини. Того ж 2003 року була схвалена Європейська стратегія безпеки «Безпечна Європа у кращому світі»³. В подальшому ЄПС трансформувалась - були запущені Чорноморська синергія (2007р.), хоча й безуспішно, Середземноморський Союз (2008р.), ініціатива Східного партнерства (2009р.). І хоча ЄПС та означені ініціативи включали різноманітні аспекти співпраці, у тому числі й безпекові, але все ж їх можна охарактеризувати як односторонньо спрямовані та вузько регіональні.

Після початку агресії Російської Федерації проти України геополітична і безпекова ситуація довкола Європейського Союзу суттєво змінилась. Це спонукало ЄС до вироблення нового комплексного бачення своєї зовнішньої політики і політики безпеки та виведення його на

¹ Підготовлено за результатами міжнародного круглого столу «Глобальна стратегія ЄС: Місце, роль і вклад України» (24 квітня 2017р., м.Київ) та проведеного у квітні 2017 року експертного опитування.

² https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/330/european-neighbourhood-policy-enp_en

³ <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

більш високий глобальний рівень, що й було закладено у схваленій у червні 2016 року Глобальній стратегії ЄС «Спільне бачення, Спільна дія: Сильніша Європа» (EU Global Strategy «Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe», EUGS). Однією з особливостей Глобальної стратегії є щорічне оцінювання результатів її імплементації та визначення перспектив подальшої реалізації. Але це бачення буде неповним, якщо не врахуватиме погляди й оцінки з країн-партнерів, включаючи Україну, та їхні можливості і вклад в імплементацію Глобальної стратегії ЄС.

Оцінки попередніх результатів першого року реалізації Глобальної стратегії ЄС, їх впливу на Україну та її місця і ролі у зовнішній і безпековій політиці ЄС (EU CFSP), пропозиції з подальшого розвитку взаємовідносин України і ЄС у цій сфері визначались експертами у ході проведеного у квітні 2017 року опитування українських експертів з різних регіонів України⁴ та міжнародного круглого столу «Глобальна стратегія ЄС: Місце, роль і вклад України» (24 квітня 2017р., м.Київ)⁵.

Оцінка значення і попередніх результатів реалізації Глобальної стратегії ЄС

Глобальна стратегія ЄС, як зазначив президент Центру глобалістики «Стратегія XXI» Михайло Гончар під час згаданого круглого столу, має зробити зовнішню і безпекову політику Європейського Союзу потужнішою та ефективнішою, адже сам документ визначає: «На схід від наших кордонів була порушена Європейська система безпеки»⁶. Тому Глобальна стратегія ЄС являє собою нове бачення з Брюсселя, яке, за оцінками наукового директора Інституту Євро-Атлантичного Співробітництва Олександра Сушка, стало консолідованим для про-європейських сил щодо захисту спільного майбутнього Європи.

Відмінними від інших документів ЄС особливостями Глобальної стратегії Глава Представництва ЄС в Україні Посол Х'юг Мінгареллі назвав поєднання різних зовнішньополітичних поглядів 28 країн-членів ЄС в єдиному баченні зовнішніх пріоритетів Євросоюзу та практичне усунення розриву між зовнішньою й внутрішньою політикою і безпекою. Документ визначає, які цінності ЄС має ідентифікувати ззовні, який тип інтересів ЄС має захищати, які виклики з'являються ззовні, навіть на віддалі від ЄС.

Хоча, за словами Х'юга Мінгареллі, ще зарано говорити про результати імплементації Глобальної стратегії ЄС, але вже перші оцінки зробити можна. За підсумками опитування українських експертів⁷, щодо впливу Стратегії на зовнішню і безпекову політику ЄС респонденти розділились на три майже рівні групи (Рис. 1). 34,4% з них відповіли, що Стратегія стала шляхом до потужнішої та ефективнішої зовнішньої і безпекової політики ЄС, 37,5% - відзначили відсутність такого впливу, а 28,1% - не визначились.

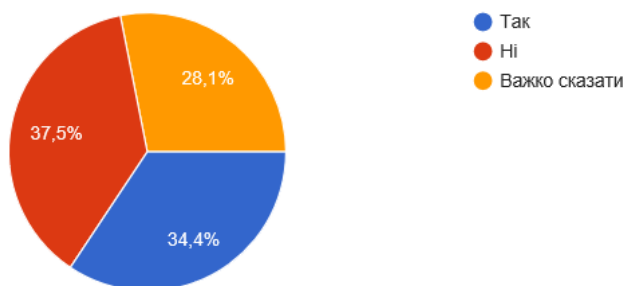

Рис.1. Відповідь на питання, чи стала Глобальна стратегія ЄС шляхом до потужнішої та ефективнішої зовнішньої і безпекової політики ЄС

⁴ <http://geostrategy.org.ua/ua/analitika/item/1223-rezultati-ekspertnogo-opituvannya-globalna-strategiya-es-mistse-rol-i-vklad-ukrayini>

⁵ <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/48694/>

⁶ http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

⁷ http://www.kas.de/wf/doc/kas_48665-1522-13-30.pdf?170424165403

У Глобальній стратегії закладений амбітний вихід Євросоюзу на більш глобальний рівень. Так, за оцінками голови Правління ГО «Сприяння міжкультурному співробітництву» Ганни Шелест, зараз спостерігається перетворення ЄС із регіональної організації на глобального гравця. Але цей процес ще не став помітним, оскільки Євросоюз переживає кризу, яка спричинена як внутрішніми подіями, так і зовнішніми факторами, що особливо проявилось останнім часом. Тому М. Гончар ставить під питання, чи здатний ЄС на реалізацію Глобальної стратегії взагалі, оскільки він більш успішний в економічному плані, а глобальний гравець повинен мати потужні воєнно-політичні важелі. У цьому ж контексті Глава Консультативної місії ЄС в Україні (EUAM) Кястутіс Ланчінскас зазначив, що ЄС створювався не як військовий союз, а як економічний союз, а тому безпека в його риторичі має переважно внутрішній і невійськовий вимір. Відповідно, й більшість опитаних українських експертів (59,4%) вважають, що ЄС не відіграє роль глобального провайдера безпеки, здатного протидіяти сучасним загрозам (Рис.2).

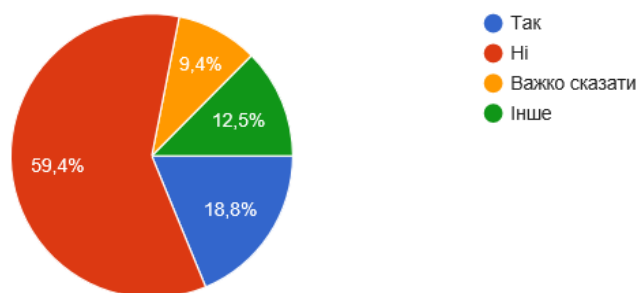

Рис.2. Відповідь на питання, чи відіграє ЄС роль глобального провайдера безпеки, здатного протидіяти сучасним загрозам

Такі оцінки попередніх результатів, на думку М. Гончара, спричинені браком практичних дій з реалізації прописаних у Глобальній стратегії ЄС цілком актуальних пріоритетів. В ЄС вже розпочалось переосмислення важливості самостійної здатності протистояти загрозам, але відбувається воно повільно. Втім, як зазначив координатор європейської політики групи політичного діалогу й аналітики Фонду Конрада Аденауера Олаф Вінцек, Глобальна стратегія надає Євросоюзу стратегічну автономію та піднімає безпеково-оборонні питання на вищий рівень уваги в ЄС - на рівень глав держав. За перший рік імплементації Стратегії були зроблені певні кроки до посилення цього безпеково-оборонного виміру в ЄС.

По-перше, на політичному рівні всередині ЄС розпочались обговорення конкретизації і посилення оборонно-безпекового вектору Євросоюзу. Про це, як зазначив аналітик Дослідницького центру Словацької асоціації зовнішньої політики Самуель Года, свідчить схвалення низки відповідних документів, об'єднаних в т.зв. «Зимовий пакет» з Європейської безпеки і оборони (2016 EU Security and Defense Winter Package)⁸. До нього увійшли: нові політичні цілі і наміри у сфері безпеки й оборони – План імплементації Глобальної стратегії ЄС з питань безпеки та оборони (Implementation Plan on Security and Defence)⁹; фінансові засоби, визначені в Європейському оборонному плані дій (European Defence Action Plan)¹⁰, комплект пропозицій з виконання Спільної декларації ЄС-НАТО (EU-NATO Joint Declaration). Однак, як оцінив О. Сушко, у середньостроковій перспективі все ще не зовсім зрозуміло, хто в ЄС бере на себе ключову відповідальність за безпеково-оборонні питання.

По-друге, Євросоюз посилив свої оборонні управлінські структури. Кроком у реалізації Глобальної стратегії ЄС стало створення військового штабу ЄС (Military Planning Conduct

⁸ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/16693/EU%20Security%20and%20Defence%20package

⁹ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_implementation_plan_st14392.en16_0.pdf

¹⁰ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/com_2016_950_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_869631.pdf

and Capability Facility). Хоча він і не є класичним повноцінним військовим штабом, але відповідатиме за військові операції ЄС. На початковому етапі під його управління підпадають три операції ЄС: цивільно-військова тренувальна місія в Малі; тренувальна місія в Центральноафриканській Республіці; тренувальна місія в Сомалі. Військові операції «Софія» у Середземномор'ї та «Атланта» поблизу Африканського рогу поки що залишаються поза його повноваженнями, але можуть перейти у майбутньому.

По-третє, створення військового штабу ЄС викликало експертні дискусії про створення власне «європейської армії». Малоімовірно, що Євросоюз зробить такий крок. Як оцінив О.Сушко, формування «європейської армії» створює ризики розколу трансатлантичної єдності, адже не всі країни ЄС підтримують цю ідею, та й провести лінію розмежування між оборонно-безпековими повноваженням ЄС і НАТО вкрай складно. Однак, окремі елементи в ЄС реалізуються у вигляді бойових тактичних груп (Battlegroup), а також ведуться експертні дискусії про можливість створення т.зв. «оборонного союзу». Бойові тактичні групи ЄС на сьогодні все ж мають обмежені можливості і переважно миротворче спрямування.

По-четверте, оскільки ЄС не має наміру будувати власну армію, активізувалась співпраця між ЄС і НАТО, що було передбачено Глобальною стратегією. Для Євросоюзу Альянс залишається опорою в Європі з точки зору протистояння воєнним загрозам, оскільки жодна країна-член ЄС не має достатніх військових можливостей. Підписана у червні 2016 року Спільна декларація ЄС-НАТО визначила напрямки цієї співпраці, які були у грудні 2016 року деталізовані у комплекті пропозицій ЄС. Однак, за оцінками директора програм Словацького інституту політики безпеки Моніки Масарікової, цей пакет із 40 пропозицій по співпраці ЄС-НАТО є більше індикаторами, ніж запланованими заходами з розвитку співробітництва.

По-п'яте, країни Євросоюзу змушені переглянути національні оборонні витрати. На процес імплементації Глобальної стратегії ЄС, як зазначив С.Года, вплинуло рішення про вихід Великої Британії із ЄС, оскільки воно вже примушує Брюссель до перегляду багатьох речей, наприклад, витрат на оборонні потреби. На сьогодні тільки чотири країни-члена ЄС витрачають на оборонні потреби не менше 2% ВВП. Низка країн вже заявили про збільшення оборонних витрат, наприклад Словаччина – під час візиту в США 8 травня 2017 року словацький міністр закордонних справ М.Лайчак запевнив свого американського колегу, що збільшення оборонних витрат вже закладене в плани реформування національної армії¹¹.

Окрім власне оборонних питань Глобальна стратегія ЄС також стосується й інших безпекових аспектів, наприклад, протидії нелегальній міграції, зміни клімату й екологічної політики, енергетичної безпеки. Останнє, як оцінив М.Гончар, тісно пов'язується з амбітними планами ЄС із реалізації Південного енергетичного коридору, який мав стати альтернативою поставкам російських енергоресурсів до Європи, і якому загрожує спровокована Росією різка зміна безпекової ситуації у Чорноморському регіоні та конфліктогенність на Південному Кавказі.

Україна у глобальній стратегії ЄС

Дискусія під час круглого столу «Глобальна стратегія ЄС: Місце, роль і вклад України» та проведене напередодні експертне опитування продемонстрували брак в Україні інформації про Глобальну стратегію ЄС та її вплив на співпрацю між Україною і ЄС. На цьому, зокрема, наголосила керівник Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні Габріеле Бауманн, зазначивши, що процеси у Європейському Союзі зачіпають інтереси України. В преамбулі до Глобальної стратегії ЄС Високий представник ЄС Федеріка Могеріні зазначила: «Весь наш регіон став менш безпечним, менш захищеним». Це, як відзначив керівник міжнародних програм Центру глобалістики «Стратегія XXI» Віталій Мартинюк, перегукується з

¹¹ http://www.mzv.sk/aktuality/detail/-/asset_publisher/Iw1ppvnScIPx/content/m-lajcak-rokoval-s-ministrom-zahranicnych-veci-usa-rexom-tillersonom?p_p_auth=mWZMofwo&_101_INSTANCE_Iw1ppvnScIPx_redirect=%2F

проблематикою України, оскільки і Україна, і Євросоюз прагнуть стабільності, миру і безпечного співіснування.

У більш широкому контексті регіону Східної Європи, за висновками М. Гончара, в підходах ЄС спостерігається еволюція оцінки того, що відбувається на Сході, але осмислення приходить дуже неквапно та уповільнює підбір адекватних інструментів реагування. Ця еволюція проглядається і в самій Глобальній стратегії ЄС, яка, як зазначив Х.Мінгареллі, робить чіткий фокус на східному сусідстві, оскільки нестабільність у сусідніх країнах означає нестабільність для ЄС.

Українські експерти відзначили недостатню увагу ЄС до України і регіонів Східної Європи та Чорномор'я. Як вважають 75% опитаних українських експертів, Стратегія враховує лише окремі інтереси цих регіонів (Рис.3). Чорномор'я, за оцінками Г.Шелест, опинилося поза увагою Глобальної стратегії, згадується у ній лише у контексті суверенітету й територіальної цілісності окремих країн і навіть не розглядається як регіон у цілому.

Рис.3. Відображення Східної Європи та Чорномор'я у Глобальній стратегії ЄС

Між тим, щодо Східної Європи та Чорномор'я, за словами Х.Мінгареллі, ЄС акцентує увагу на таких напрямках: посилення інституцій і належного управління; стійкість усіх східних партнерів; посилення економічного розвитку і ринкових можливостей; розвиток кращих взаємозв'язків; розвиток контактів між людьми.

Східному партнерству, як відзначив О.Вінчек, приділяється велика увага в ЄС. Однак, в МЗС України, як повідомив представник Департаменту ЄС МЗС України Андрій Наджос, цю ініціативу розглядають лише як допоміжну, оскільки цей формат дозволяє реалізовувати низку проєктів, корисних для європейської інтеграції України. Головним форматом розвитку стосунків ЄС-Україна є Угода про асоціацію, підписана до схвалення Стратегії. Відповідно й більшість українських експертів (75%) вважають, що відносини між Україною і Євросоюзом після схвалення Глобальної стратегії ЄС не змінились, а лише був підтверджений існуючий до цього формат взаємодії Україна-ЄС.

Рис. 4. Оцінка впливу схвалення Європейським Союзом Глобальної стратегії із зовнішньої і безпекової політики на відносини між Україною і ЄС

Невелика кількість згадувань України у Глобальній стратегії ЄС, у порівнянні з країнами Близькосхідного регіону і Сахелю, як оцінив В.Мартинюк, свідчить про те, що ЄС розглядає Україну не як джерело загроз, а як партнера у створенні безпекового середовища в Східній Європі. Наприклад, А.Наджос відзначив, що Україна, незважаючи на війну, яка триває вже четвертий рік, не стала для ЄС джерелом нелегальної міграції і біженців, на відміну від

Сирії, оскільки за три роки війни лише близько 500 українців попросили притулок у сусідній Польщі, хоча в самій Україні налічується близько 1,8 млн. внутрішньо переміщених осіб.

Безпека України і безпека ЄС, як зазначила М.Масарікова, тісно взаємопов'язані. Опитані українські експерти у своїй більшості позитивно оцінили ступінь інтеграції України до Спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС: 46,9% вважають її задовільною і достатньою; 18,8% - такою, що відповідає актуальним можливостям України і ЄС. Найкращим внеском до європейської безпеки є стримування українською армією російської агресії на Сході.

У Європейському Союзі визнають, що Росія сьогодні являє собою головний стратегічний виклик для Чорноморського регіону, оскільки вона анексувала Крим і посилила свою військову присутність у регіоні. Зокрема, в Глобальній стратегії сказано: "Порушення Росією міжнародного права і дестабілізація України, як вершина затяжних конфліктів у Чорноморському регіоні, поставили під сумнів європейський порядок безпеки у його основі". Тому, як наголосив Х.Мінгареллі, санкції ЄС проти Росії будуть продовжені, що є демонстрацією послідовності реалізації цінностей ЄС у зовнішньому вимірі.

Оборонне співробітництво України з ЄС часто зводиться до протидії російській агресії, але, за оцінками Г.Шелест, якщо тільки агресія РФ буде основою для такої співпраці, то вона не буде довгою і змістовною. Цей вимір співпраці України з ЄС як успішний відмітили лише 12,5% опитаних українських експертів, а керівник Програми підтримки демократичних процесів УНЦПД Юлія Тищенко відзначила, що визначене в Глобальній стратегії ЄС управління конфліктами взагалі не стосується України. Натомість, найбільш успішними сферами безпекової співпраці України з ЄС експерти назвали енергетичну безпеку (53,1%), реформування сектору безпеки України (40,6%), протидію нелегальній міграції (31,3%) і стратегічні комунікації (28,1%).

Учасники згаданого круглого столу теж підкреслили важливість участі ЄС у реформуванні сектору безпеки, відмітивши готовність Євросоюзу інвестувати у цивільну безпеку України та інших східних партнерів як складову імплементації Глобальної стратегії ЄС. Зокрема, К.Ланчінскас відзначив, що Консультативна місія ЄС в Україні (КМЄС) є практичною демонстрацією, як реалізується Глобальна стратегія ЄС щодо України. КМЄС є дорадчою місією з реформування сектору цивільної безпеки і працює по всій Україні за напрямками: підвищення компетенції безпекових структур; взаємодія поліції із суспільством; розслідування кримінальних справ; реформування системи управління кадрами; громадський порядок. В рамках діяльності Місії в Україну було інвестовано більше 2,5 млн. євро.

Переважна більшість українських експертів (75%) вважають, що Глобальна стратегія ЄС залишає для України лише поле для співробітництва, але не можливість майбутнього членства. Тому Україна і ЄС можуть стати дієздатними партнерами у вимірі зовнішньої і безпекової політики.

Перспективи співпраці України з ЄС у сфері зовнішньої політики і безпеки

Глобальна стратегія ЄС із зовнішньої і безпекової політики містить важливий напрям – «працювати з ключовими партнерами, державами і регіональними об'єднаннями, які поділяють погляди ЄС». За цим критерієм Україна є важливим партнером ЄС на Сході. Україна відзначена не у розділі «Комплексного підходу до конфліктів», а саме у розділі «Європейська система безпеки», у контексті протидії агресії Росії, що підтверджує її ключову важливість для безпеки ЄС та визначає перспективність такого виміру співпраці.

Отже, власне партнерський підхід до подальшого розвитку співпраці України з ЄС у сфері зовнішньої політики і безпеки демонструє, що це має бути вулиця із двостороннім рухом. У цій співпраці можна виділити три кластери: взаємодія України і ЄС у міжнародному і регіональному вимірах заради спільної безпеки; допомога ЄС у зміцненні стійкості і безпеки України; внесок України у безпеку Європи.

Очевидно, що в подальшому *міжнародний і регіональний виміри* співпраці України і ЄС спиратимуться на усесторонню підтримку України Євросоюзом у питаннях, що стосуються

суверенітету, територіальної цілісності, захисту національних інтересів, безпеки держави і людини. З свого боку, Україна має підтримувати політику ЄС, дотримуватись європейських цінностей та стати їхнім провідником у регіональному вимірі, перш за все в рамках Чорноморського регіону та формату Східного партнерства.

Співпраця Україна-ЄС може розвиватись як у широкому масштабі, так і в рамках окремих ініціатив. Глобальна стратегія ЄС, як зазначила Г.Шелест, надає можливості розвивати ініціативне співробітництво, наприклад між Вишеградською групою і Україною, або країнами Чорноморського регіону в цілому, у широкому спектрі питань, що стосуються безпеки, протидії злочинності, тероризму, обміну інформацією. Яскравим прикладом такої співпраці є запланована участь України у Вишеградській бойовій тактичній групі у 2019р.

У становленні України як лідера Східного партнерства ключову роль, за висновками А.Наджоса, можуть зіграти саме питання безпеки, що лягає в канву подальшої імплементації Глобальної стратегії ЄС. Тому до наступного 5-го Саміту Східного партнерства ЄС, який відбудеться у листопаді 2017 року, Україна планує підійти з конкретними пропозиціями, серед яких А.Наджос позначив такі:

- у безпековому вимірі - створення міждержавної платформи з питань безпеки за участі країн ЄС і Східного партнерства та Центру кібер-безпеки СхП з розміщенням в Україні;
- з енергетичної безпеки - продовження інтеграції України до енергетичного ринку ЄС;
- у сфері внутрішньої безпеки і правосуддя - забезпечення безперервного функціонування безвізового режиму з ЄС;
- з питань інфраструктури і транспорту - поглиблення взаємозв'язків та інтеграція транспортної й енергетичної інфраструктури з акцентом на реалізацію проекту транспортного коридору Балтика-Чорномор'я-Каспій (3Sea100Roads);
- у торгово-економічному плані - продовження в рамках ЗВТ економічної інтеграції до ринку ЄС та розвиток економічної співпраці з усіма країнами Східного партнерства.

І хоча Україна відстає від, наприклад, Молдови і Грузії за такими параметрами, як ратифікація Євросоюзом угоди про асоціацію та введення безвізового режиму, але за внеском до безпеки Європи та безпекової співпраці з ЄС вона є безперечним лідером. Серед країн Східного партнерства прогрес саме України на євроінтеграційному шляху дозволять ЄС говорити про успішність ініціативи Східного партнерства та реалізації Європейської політики сусідства і Глобальної стратегії ЄС на східному напрямку. Тому ЄС має приділяти першочергову увагу європейським перетворенням в Україні і надавати їй відповідну допомогу для прискорення її інтеграції до ЄС по усім питанням, визначеним Глобальною стратегією.

Першочерговим у контексті *допомоги з боку ЄС*, на що мають звернути увагу в Брюсселі, має стати долучення України до процесів підготовки європейської політики у тій чи іншій сфері з правом консультативного голосу, що, до речі, передбачається Угодою про асоціацію. Такий крок з боку ЄС підвищив би рівень відповідальності українських органів влади за європейське майбутнє держави, а також сприяв би інтеграції України до системи прийняття політичних рішень в ЄС.

Сама ж Україна, як зазначив О.Сушко, потребує широких інтелектуальних обговорень і осмислень можливостей Глобальної стратегії ЄС, щоб мати спільний горизонт широкого бачення спільного майбутнього України і ЄС та визначити конкретні ефективні механізми взаємодії. Оскільки Україна вже досягла багатьох цілей Східного партнерства - підписана Угода про асоціацію, яка стоїть на порозі набуття чинності, практично діє ЗВТ і безвізовий режим, ідуть процеси секторальної інтеграції, то ЄС спільно з Україною має визначити наступний горизонт, який би виходив за межі нині чинних документів. Це сприятиме формуванню обрисів спільного майбутнього і дасть відповідь на болюче питання "А що далі?", в умовах небажання Брюсселя ставити на порядок денний можливість членства України в ЄС. Слід зазначити, що реальність перспективи членства України в ЄС відзначили лише 28% опитаних українських експертів.

Такі інструменти, як Глобальна стратегія та Східне партнерство, дозволяють Україні використовувати інструменти і ресурси ЄС для здійснення реформ всередині держави, щоб зробити її більш стійкою і безпечною, що обернеться вагомим внеском до європейської безпеки.

Першочерговими напрямками подальшого розвитку зовнішньополітичної і безпекової співпраці України з ЄС українські експерти визначили енергетичну безпеку (17,5%) та інформаційну безпеку (16,2%). Другу групу пріоритетних сфер склали: військова взаємодія і участь в операціях ЄС (12,5%); протидія нелегальній міграції (10%); кібер-безпека (8,7%); протидія гібридній агресії (7,5%). До третьої за значимістю групи входять: реформування сектору безпеки (5%); ВТС (5%); боротьба з тероризмом (5%). І найменш значимими напрямками розвитку співпраці України з ЄС експерти назвали: екологічну безпеку; боротьбу з організованою злочинністю; науку і освіту; боротьбу з корупцією; соціальну безпеку; співпрацю в інших регіонах; сталий розвиток.

У цьому контексті важливим є продовження функціонування і навіть розширення напрямків діяльності Консультативної місії ЄС в Україні з кінцевою метою охоплення усіх сфер безпеки держави і суспільства. На наступному етапі діяльність КМЄС було б доцільно розширити на усі сектори цивільного компоненту безпеки, вийшовши за рамки створення поліції, антикорупційної діяльності і кібер-безпеки, але не припиняючи їх. КМЄС могла б відкрити нові напрямки допомоги Україні, і в першу чергу з питань захисту критичної інфраструктури, інформаційної безпеки, безпеки людини в умовах конфлікту (гуманітарне розмінування, підготовка рятувальників, захист прав людини на окупованій території), протидії нелегальній міграції і тероризму, громадського контролю за сектором безпеки. Хоча за окремими напрямками вже розвивається активна співпраця України з НАТО, але саме ЄС може здійснити ефективний невійськовий внесок. В подальшому місію КМЄС доцільно було б розширити і на військовий компонент безпеки держави, початково сконцентрувавшись на підготовці підрозділів, які б були здатні виконувати завдання у складі бойових тактичних груп ЄС та військових операцій Євросоюзу.

Метою допомоги ЄС у зміцненні системи безпеки України має стати не тільки стабільність і безпека у сусідній з Євросоюзом державі, але й її здатність робити вклад у безпеку Європи.

За висновками учасників згаданого круглого столу, першочерговим **внеском України до безпеки Європи** є зміцнення власної обороноздатності і стримування російської агресії на своїх східних кордонах. Втім, враховуючи фактори географічного розташування України, розуміння нею ситуації у Східній Європі, набутий у протистоянні російській агресії досвід, вироблені механізми протидії гібридним загрозам, у майбутньому Україна мала б входити у формати зовнішньополітичної і безпекової діяльності ЄС, брати участь у місіях та операціях ЄС, як це зараз роблять, наприклад, Швейцарія і Норвегія.

На думку С.Годи, у разі створення “оборонного союзу ЄС”, Україна має потенційну перспективу приєднатися до нього. Звичайно, пріоритет у його функціонуванні надаватиметься країнам-членам ЄС, але Євросоюз не зможе обійтись без участі партнерів, перш за все України. Враховуючи, що однією із складових концепції “оборонного союзу ЄС” розглядається розвиток спільного оборонно-промислового комплексу, Україна могла б тут стати контрибутором, тим більше, що така зацікавленість, як повідомив М.Гончар, з боку Євросоюзу вже існує, що було підтверджено під час проведеного 21 квітня у Польщі “Промислового оборонного й енергетичного саміту” (Industrial Defence and Energy Summit. Europe meets Ukraine 2017, IDES17). Цінність потенційного вкладу України формується на основі практичних напрацювань за більше ніж трирічний період війни з російськими військами та підтримуваними ними сепаратистськими угрупованнями на сході України, а також наявною оборонно-промисловою базою за різними секторами – від авіа- і суднобудування до новітніх технічних розробок з ведення розвідки, управління вогнем і підрозділами.

Україна може поділитись з ЄС напрацюваннями із своєчасного виявлення підготовки і проведення РФ інформаційно-пропагандистських акцій та визначення ефективних

контрзаходів. І в більш широкому сенсі стратегічних комунікацій Україна могла б надати досвід збереження єдності країни та нейтралізації спроб зовнішнього агресора перетворити державу на котел масових протестів, соціальних бунтів, локальних силових зіткнень і внутрішніх протистоянь, особливо в умовах наявності близько 1,8 млн. внутрішньо переміщених осіб. Цей феномен частково базується на виробленій в Україні системі соціально-гуманітарного забезпечення як населення в зоні конфлікту, так і внутрішньо переміщених осіб, яка у своїй переважній більшості опиралась і продовжує опиратись на неурядові структури та громадські організації.

Отже, у контексті подальшої імплементації Глобальної стратегії ЄС та ролі і вкладу України у неї можна сформулювати такі рекомендації:

1. Євросоюзу доцільно визначити конкретні структури, відповідальні за визначені їм питання імплементації Глобальної стратегії ЄС, на зразок органу військового управління ЄС (Military Planning Conduct and Capability facility), а останній поступово перетворити на повноцінний військовий штаб Євросоюзу, що взаємодіє з НАТО.
2. Під час оцінювання результатів першого і наступних років імплементації Глобальної стратегії ЄС та визначення перспектив подальшої реалізації її пріоритетів необхідно враховувати погляди, оцінки, можливості і вклад країн-партнерів, включаючи Україну.
3. Розбудовувати можливості бойових тактичних груп ЄС, поступово перетворюючи їх на повноцінні підрозділи негайного реагування, та залучати до їх формування військові підрозділи з країн партнерів.
4. Чітко ідентифікувати і документально зафіксувати виклики і загрози безпеці Європи зі Сходу та виробити механізм їх нейтралізації і протидії, передбачивши активне залучення України та інших країн-партнерів.
5. Приділити більшу увагу Чорномор'ю як регіону, зосередивши ключову увагу на зменшенні його мілітаризації, встановленні балансу сил, реалізації європейських планів розбудови енергетичної і транспортної інфраструктури, захисті прав людини і національних меншин, особливо в окупованому Криму.
6. Україна має неухильно підтримувати політику ЄС, там де це відповідає національним інтересам, і дотримуватись європейських цінностей та стати лідером у європейській інтеграції в регіональному вимірі Східного партнерства і Чорномор'я, що стане ознакою успішності Глобальної стратегії ЄС на Сході.
7. Акцентувати увагу на наростаючій підтримці України у протистоянні агресії з боку Росії і наданні їй фінансової і технічної допомоги у вирішенні проблем тимчасово-переселених осіб та жителів зони конфлікту, щоб попередити притік біженців.
8. У царині енергетичної інтеграції сторонам слід дотримуватись положень Угоди про асоціацію, враховуючи примат інтересів України, як асоційованого партнера ЄС порівняно з третіми країнами, що не мають подібного статусу.
9. Спільно з Україною Євросоюз має чітко визначити цілі подальших відносин, якими можуть бути: у короткотерміновій перспективі – повноцінна імплементація Угоди про асоціацію; у середньостроковій перспективі – партнерський рівень відносин за зразком Швейцарії і Норвегії; у довгостроковій перспективі – можливість набуття членства в ЄС за умови його збереження на геополітичній мапі.
10. У контексті підготовки до 5-го Саміту Східного партнерства ЄС розглянути нові ініціативи, зокрема: створення міжурядової платформи з питань безпеки і Центру кібербезпеки СхП; інтеграція транспортної й енергетичної інфраструктури з акцентом на реалізацію проекту транспортного коридору Балтика-Чорномор'я-Каспій; поширення зони вільної торгівлі на весь регіон Східного партнерства; а також долучити експертні і громадські організації з країн-партнерів до їх обговорення та формування нових.

11. Розширити мандат Консультативної місії ЄС в Україні, включивши до нього питання захисту критичної інфраструктури, інформаційної безпеки, безпеки людини в умовах конфлікту, протидії нелегальній міграції і тероризму, громадського контролю за сектором безпеки.

12. З метою розвитку військової співпраці ЄС з Україною ініціювати участь українських спеціалістів і підрозділів, особливо тих, які мають бойовий досвід, у місіях та операціях ЄС, а також інтеграцію Українського ОПК до спільного оборонно-промислового комплексу ЄС.

* * *